

مبانی اخلاقی حقوق خانواده
در اسلام

مؤلف:

اصغر توکلی

سرشناسه	توکلی، اصغر، ۱۳۴۶ -
عنوان قراردادی	ایران، قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدید آورنده	مبانی اخلاقی حقوق خانواده در اسلام / مولف اصغر توکلی.
مشخصات نشر	اصفهان: چشم ساعی، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	[۹]. ۱۵۸ ص؛ ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۴۱۹-۴۶-۴
وضعیت فهرست نویسی	فبا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۱۳۴.
موضوع	حقوق خانواده - جنبه های مذهبی - اسلام
موضوع	Domestic relations - Religious aspects - Islam
موضوع	خانواده‌ها - جنبه های اخلاقی
موضوع	Families - Moral and ethical aspects
موضوع	حقوق خانواده - ایران
موضوع	Domestic relations - Iran
موضوع	خانواده‌ها - جنبه های قرآنی
موضوع	Families - Quranic teaching
رده بندی کنگره	BP۲۵۳ .۲۳ ۱۳۹
رده بندی دیویی	۷/۶۴
شماره کتابشناسی ملی	۴۴۸۲۹۲۰

انتشارات چشم ساعی: اصفهان، میدان جمهوری، جنب بانک مسکن، کوچه بنفشه ۲، کوچه استقلال.

تلفن: ۰۳۱۳۳۳۳۸۰۲۵

عنوان کتاب	مبانی اخلاقی و حقوق خانواده در اسلام
مؤلف	اصغر توکلی
ناشر	انتشارات چشم ساعی
طراح جلد	الهام سادات سلجوقیان
ناظر فنی چاپ و تولید	الهام سادات سلجوقیان
نوبت چاپ	چاپ اول
شمارگان	۱۰۰۰ نسخه
قیمت	۱۸۰۰۰ تومان
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۴۱۹-۴۶-۴

فهرست عناوین

صفحه	عنوان
۱	چکیده:
۲	مقدمه:
۷	فصل اول: کلیات و مفاهیم
۸	مبحث ۱: شناخت انسان و خانواده در اسلام
۱۱	مبحث ۲: تعریف خانواده
۱۲	مبحث ۳: شناخت خانواده
۲۶	مبحث ۴: اسفله حقوق
۳۹	فصل دوم: شبهات فقهی در قرآن
۴۰	مبحث ۱: ایمان خداوند
۴۵	مبحث ۲: ترکیه نفس
۵۷	مبحث ۳: اخلاق خانواده در قرآن
۶۷	فصل سوم: تکالیف زوجین در قرآن و تطبیق آن با قوانین ایران
۶۸	مبحث ۱: انتخاب همسر
۷۱	مبحث ۲: وظایف متقابل زوجین
۷۷	مبحث ۳: تربیت فرزند
۷۹	مبحث ۴: نقش والدین در تربیت فرزند
۸۴	مبحث ۵: نفقه
۸۷	مبحث ۶: مهر و اقسام آن
۹۳	فصل چهارم: صفات خانواده در قرآن
۹۴	مبحث ۱: هدایتگر نخست (قل هو الله احد)
۱۰۶	مبحث ۲: توکل بر پروردگار
۱۱۱	مبحث ۳: تکریم والدین
۱۱۶	مبحث ۴: دوری از حرام
۱۲۲	مبحث ۵: صله ارحام
۱۲۶	مبحث ۶: روابط چهارگانه خانواده در قرآن
۱۳۲	نتیجه:
۱۳۳	پیشنهادها:
۱۳۵	منابع:
۱۳۸	نهایه

چکیده:

حقوق خانواده به عنوان رکن تأثیرگذار بر جامعه جایگاه ویژه‌ای در قانون اساسی هر کشور داشته و بخش عمده‌ای از قوانین مدرن را به خود اختصاص می‌دهد. در پژوهش حاضر تطابق مبانی اخلاقی حقوق خانواده از دیدگاه اسلامی و قوانین موضوعه ایران مورد بررسی قرار گرفت. آموزه‌ها و دستورالعمل‌های حقوق خانواده از بطن کلام وحی فهمید و متناظر آن قوانین نیز استخراج گردیده است. در کلام الهی کوچک‌ترین قوانین حقوق فی‌مابین اعضاء از جمله تکریم والدین، تبیین فضائل و ذایل اخلاقی، حقوق انسان با خود، باهم نوعان و حتی با طبیعت ذکر گردیده است و طبق اصل قانون اساسی آنجا که خانواده واحد بنیادی جامعه اسلامی است، همه قوانین و مقررات و برنامه‌ریزی‌های مربوط به آن در جهت آسان کردن تشکیل خانواده، پاسداری از قداست و استواری روابط خانوادگی بر پایه حقوق و اخلاق اسلامی می‌باشد. قوانین موجود انطباق لازم را با شریعت مقدس اسلام داشته ولی در برخی موارد در اجرا و عملیاتی نمودن آن به واسطه وحدت رویه مشاهده نمی‌گردد و لزوم اجرای قوانین کیفری اسلامی بدون اغماض بر مرتکبین را می‌طلبد. همچنین ضرورت آشنایی اعضاء جامعه با قوانین موجود به صورت برنامه‌ریزی شده با شدت عمل به صورت تدریجی را می‌طلد.

مقدمه :

از آنجائی که محور اصلی این کتاب اخلاق در خانواده می‌باشد، فیض ادب و تکریم ایجاب می‌نماید، با کلام شارع مقدس آغاز، که می‌فرماید:

(اِنَّكَ اَعْلٰی خَلْقٍ عَظِيْمٍ)^۱

«حقیقتاً تو دارای خلق بزرگی هستی»

باب آغاز: خود که روشنائی‌بخش و سرچشمه تمام علوم در راستای خدمت شایسته به خلائق سراسر گیتی، علم اخلاق می‌باشد، به ما که هر فرد و جماعتی و با علمی که تهی از اخلاق گردد، هرچند در عرصه‌های گوناگون دیگر برای فرد جامعه رشد روزافزون جهانی به دنبال داشته، ولی بدیده‌های شومی را به ارمغان دارد؛ همانند بمباران شهر هیروشیما، کشتن زبان.

کوچک‌ترین نهاد اجتماعی یک جامعه که خانواده است، در صورتی که اعضای آن برخوردار از فضایل اخلاقی متقابل نسبت به یکدیگر باشند، قطع بدیقین کانون خانواده مملو از آراستگی سعادت و رشد تعالی هر چه بیشتر در تمام عرصه‌های زندگی فردی و اجتماعی خواهد بود.

لذا، چون که منشأ اقیانوس اخلاقی خانواده در اسلام با محوریت قرآن کریم.

(وَاتَّبِعُوا اَحْسَنَ مَا اُنْزِلَ اِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ)^۲

«بهترین دستور کتابی که بر شما از جانب خدا نازل شده، پیروی کنید».

(يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ كِتَابًا مَّا

«ای مردم، برای هدایت شما از جانب خدا برهانی که محکم و نوری تابان در شما فرستادیم».

(إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ)^۳

«این قرآن خلق را به استوارترین راه هدایت می‌کند».

^۱ - سوره قلم (۶۸)

^۲ - سوره زمر (۳۹) - ۵۵

^۳ - سوره نعام (۴) - ۱۷۴

^۴ - سوره اسراء (۱۷) - ۹۰

و گفتار ارزشمند ائمه اطهار علیهم السلام نهفته می‌باشد؛ ابتدا با مطالعه کامل قرآن کریم و تنها اکتفا به ترجمه و مرحله دوم ترجمه و متن عربی، آیه‌های اخلاقی را شناسایی و سپس با مبنای آیه‌ها و روایات و سخنان اندیشمندان صاحب‌نظر معارف دینی به فضل حق تعالی و به‌عنوان هدایتگر اصلی با رهنمودهای ارزشی و راهگشای استاد راهنمای فرهیخته و الطاف‌بی‌شائبه دیگر سروران عزیز موضوع پایان‌نامه کتابت گردید.

بدون شک در هر جامعه‌ای مبانی اخلاقی متأثر از فرهنگ، آداب و رسوم و آئین به‌ویژه دین و بایدهای مربوط به آن می‌باشد. که «مدال» قوانین حاکم بر جامعه اعم از قوانین تدوین‌شده و عرف جامعه بر منش و کنش رفتاری اخلاقی فردی و اجتماعی آحاد مردم تأثیرگذار می‌باشد.

- قرآن کتاب آسمانی در جامه‌ای بر نبی مکرم اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) نازل گردید که اخلاقیات در جامعه بدوی جای خود را به تحبیر و روشی بی‌احترامی به دیگران به‌ویژه ناچیز گرفتن زنان در آن جامعه داده بود. اما این کتاب اقیانوس پرتلاطم رمز و راز علاقه‌رئین رسالت پیامبر در تمامی حوزه‌های موردنیاز بشریت عالم به‌ویژه اخلاق‌مداری در جامعه سندی ماندگار و منطبق با هر مان بزرگ‌ترین هدیه الهی به تمام انسانها ارزانی بخشیده. اما در دنیای امروزه که تبادل فرهنگ و تعاملات اجتماعی به واسطه رسانه‌ها و سیستم‌های ارتباطی از جامعه‌ای به جامعه دیگر انتقال می‌یابد و گاهی بازیچه دست استعمار جهانی و صاحبان قدرت قرار می‌گیرد. نسل امروز ما بسیار موردتهاجم و تهدید قرارگرفته به نحوه که افراد ضمن الگوردا شدن، نایست از شیوه تربیتی متأثر از جوامع غربی از الگوهای تربیتی دین مبین اسلام به‌ویژه در روابط زناشویی دوگانه‌اند. رچند که قوانین جمهوری اسلامی ایران تکلیف آحاد مردم را در روابط اجتماعی و همچنین تکالیف زوجین و اعضا خانواده مشخص کرده، لیکن اثرات، فرهنگ کاذب غربی در مقابل قوانین اجتماعی جامعه ایران در آحاد مردم به‌ویژه خانها و کاملاً مشهود است، که متأسفانه منشأ بسیاری از اختلافات خانوادگی و ارمقان پدید شوم طلاق را رقم می‌زنند

ضرورت‌ها:

از آنجائی که امروزه در جامعه ایران با وجود منابع بسیار غنی معارف دینی، خانواده تأثیرپذیری از الگوهای یوچ غربی متزلزل گردیده. محقق با توجه به فعالیت روزانه در حوزه خانواده از روی علاقه به دوراز تصور مدرک‌گرایی مانند غالب دانشجویان در تمام مقاطع تحصیلی دانشگاه‌ها، و احساس مسئولیت در مقابل نعمت‌های نامتناهی حق تعالی تکلیف و وظیفه خود دانسته در کنار ساحل اقیانوس زلال معارف دینی و آثار بجا مانده اندیشمندان کبیر آموزه‌های دینی معاصر، بتدریج قطره‌ای کوچک از آن اقیانوس را چشیده و آن شیرینی ماندگار را به هم‌نوعان خود معرفی نماید. چرا که اگر هر کس به میزان معرفت و عمل خود در آموزه‌های ارزشمند دینی دیگران را رهنمود نماید، قطعاً روزبه‌روز آن جامعه به سمت تعالی معرفت توحید و عمل به دستورالعمل آن پیش خواهد رفت. نه اینکه افراد بخواهند با رافع مسرت خود به ناهنجاری‌های جامعه را متوجه دیگر افراد و مراجع ذیصلاح بدانند. که البته این اندیشه محقق نیازمند فرهنگ‌سازی باشد از مقطع تحصیلی ابتدایی در نظام آموزشی که متأسفانه خبری از آن نیست.

اهداف:

هدف کلی: تبیین مبانی اخلاقی خانواده و تکالیف زوجین نسبت به یکدیگر با تطبیق آیه‌های اخلاقی قرآن کریم و قوانین ایران همراه با راهکارهای رشد تعالی اعضا خانواده با تکیه بر فضایل اخلاقی مبتنی بر استواری معارف دینی و فرهنگ غنی جامعه ایران.

هدف جزئي :

- ۱- معرفی الگوهای اخلاقی خانواده.
- ۲- بررسی میزان اعتقاد خانواده‌ها از الگوهای دینی مبتنی بر قرآن کریم.
- ۳- بررسی میزان اثیرگذاری قوانین بر روابط فردی و اجتماعی در زناشویی و نقش بازدارنده آن در تنش‌های پدیده‌های شوم اجتماعی: طلاق، طاعن، سرگیری...
- ۴- ارائه الگوهای بهنجار روابط خانواده‌گرا مبتنی بر معارف دینی.
- ۵- استخراج نمودن آیه‌های اخلاقی، به لوری توجه قرآن به مبانی اخلاقی بیشتر از مبانی احکام می‌باشد. همان‌طور که پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) خدای را ابتدا با حسن خلق آغاز نمود.
- ۶- نقش متقابل زوجین نسبت به یکدیگر.
- ۷- نقش متقابل خانواده با جامعه.

اندیشه‌ای نو:

- ۱- هرچند دیگر آثار ارزشمند صاحب‌نظران معارف دینی از جایگاه و منزلت راهنما و هدایت انسانهای فهیم بسیار درخور ستایش می‌باشد. اما در این کتاب محقق مبنای اصلی خود را که منهایز از دیگر آثار است، تنها کلام وحی می‌باشد، به همین جهت با توجه به موضوع کتاب ابتدابه‌ساکن، کلیه‌های آیه‌های اخلاقی از قرآن کریم استخراج و سپس با بهره‌گیری از دیگر آثار آموزه‌های دینی در حوزه خانواده به رشته تحریر درمی‌آید.
- ۲- بیشتر آنکه مبنای آثار ارزشمند در کتاب بکار رود بعد از ذکر مقدمه کوتاه و اشاره به آیه مورد مبحث، گفتار و یا حدیث، از تحلیل ذهنی زائیده اندیشه محقق نسبت به آن موضوع تحریر می‌گردد.
- ۳- هرچند کلام پیامبر الهی و ائمه معصوم علیهم‌السلام تحت عنوان روایت و حکایت با برگرفته از قرآن کریم که یکی از چهار ادله اثباتیه است، چراغ روشنائی بخش انسان می‌باشد، اما این کتاب تنها به آیه اشاره می‌نماید.
- ۴- می‌توان نتیجه گرفت که انسان متفکر و اندیشمند با بهره‌گیری از منابع زلال هدایتگر انسان خود می‌تواند ره معرفت، سعادت و خوشبختی را بیابد. اما چنانچه کسی که اغلب انسانها اینطور نیستند همان‌طور که پروردگار یکتا فرمودند: أَفَلَا يَتَفَكَّرُونَ - وَأَكْثَرُهُمْ لَا يَتَعَلَّمُونَ